

Enkät. lto 9. / 25. 1. 1978

TURKU, (MAARIA) JÄKÄRLÄ

Kivikautisen asuinpaikan
kaivaus. Vare ry 1977.

Museovirasto
Esihistorian toimisto
Nervanderinkatu 13
Helsinki

Viitaten 26.05.1977 lähettämääne kaivauslupaan
lähetetään oheisena syyskuussa 1977 Turun Jäkärän kivi-
kautisella asuinpaikalla suoritettun arkeologisen kaivauksen
kaivauskertomus. Kaivauksissa löytynyt aineisto on luette-
loituu Turun yliopiston Kulttuurien tutkimuksen laitoksen
Arkeologian osaston kokoelmiin numerolla TYA 95:1-148.

Turussa 18.01.1978

Kunnioittavasti

Tapani Tuovinen

Turku, ent. Maaria, Jäkärä

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 9.-15.9.1977.

Maanomistaja: rva Maire Tammi, Niuskala.

puh. 921-381 706. RN:o 3¹⁰.

Peruskartta 1044 10 LIETO, painettu 1968.

Kaivausalueen koordinaatit:

x = 6713 90

y = 574 73

z = 39.41 (kiintopiste, pI 119)

Paikalta saadut löydökset: TYA 95:1-148

Aikaisemmat löydökset: KM 4897, 4964, 5105,

5158, 5583, 5873, 5910, 6124, 6365,

6659, 6943, 8002, 8060, 8061, 8062,

8063, 8064, 8292, 8344, 8782, 9578,

15281, 15282, 15283, 15284

TYA 93:1-9

Lappeenrannan museo 278 abc

Paimalan kk. no:t 3 ja 17

Aikaisemmat tutkimukset: Cederhvarf 1907,

Tallgren 1908, Cederhvarf 1910, 1911,

Tallgren 1912, 1913, Äyräpää 1915,

Pälsi 1922, Kampman 1922, Varén 1922,

Nordman 1922, Äyräpää 1922

Kertomukseen kuuluu:

13 karttaliitettä sekä

2 valokuvaliitettä, joiden negatiiveja

säilytetään Turun yliopiston arkeolo-

gian aineyhdistyksen Vare ry:n arkis-

tossa.

Keväällä 1975 maisteri Anna-Liisa Hirviluodon johdolla Turun (Maarian) Jäkärälän kivistä asuinpaikalla vierailut turkulaisten arkeologian opiskelijoiden ryhmä havaitsi asuinpaikan etelälaidalla sijaitsevan pienen Niuskalan kylälle kuuluvan sorakuopan pohjoisreunan leikkauksessa kivistä asuinpaikan merkkejä, liedensijaan kuuluvaa mustaa nokimaata sekä esinelöytöjä (TYA 95:1-6). HuK Kimmo Seppänen ja fil.yo Tapani Tuovinen kävivät paikalla useita kertoja vuosien 1976 ja 1977 aikana, ja kun osoittautui, että sorakuopan pohjoislaidassa oleva liesi oli vaarassa tuhoutua, Turun yliopiston Kulttuurien tutkimuksen laitoksen Arkeologian osasto anoi 16.5.1977 muinaismuistolain 10. §:n 1. mom:n tarkoittamaa oikeutta suorittaa paikalla arkeologisia tutkimuksia. Syyskuun 9.-15. p:nä 1977 suoritetun kaivauksen maastotyöskentelystä ym. käytännön järjestelyistä sekä rahoituksesta huolehti Turun yliopiston arkeologian opiskelijoiden yhdistys Vare ry. Maastotyöskentelyyn osallistui eri päivinä yhteensä 13 arkeologian opiskelijaa.

Kaivauskohde sijaitsee Turun kaupungin, entisen Maarian kunnan Jäkärälän kylässä 7.2 km Maarian kirkolta koilliseen (NE 5/60), vain 50 m kaakkoon risteyksestä, jossa Jäkärälän nummen ylitse tuleva tie haarautuu Solängin, Tastorannan ja Kauhunojan teiksi. Tastorannan tie kulkee aivan sorakuoppaa sivuten sen lounaispuolelta. - Kaivauspaikka on laajalla moreenirinteellä, joka kasvaa tuoretta ja kuivaa kangasmetsää. Maasto muodostaa länteen laskevan notkon, joka merenpinnan ollessa n. 30-35 m nykyistä korkeammalla on ollut matala länteen päin avautuva muinaislahti. Nykyään notkossa virtaa pieni Vähäjokeen laskeva oja, joka on kuluttanut itselleen kourun nummen länsirinteeseen. Tarkka kaivauskohde on tämän muinaislahden pohjoisrannalla loivasti etelään viettävällä kuivalla hiekkapohjaisella rinteellä.

Kaivauksen kiintopiste, jonka punnitysluku on 119 ja johon liitekartoissa olevat punnitustulokset ovat suhteessa, mitattiin Vähäjoen länsipuolella Sarkalan talon pihassa olevasta virallisesta kiintopisteestä n:o 2880, jonka absoluuttinen korkeus merenpinnasta on 35.326 m. Kiintopiste on 640 m kaivauspaikasta länsiluoteeseen. Virallisen kiintopisteen avulla mitatun kaivauksen kiintopisteen absoluuttinen korkeus meren-

pinnasta on 39.41 m. Vaaitus kiinnitettiin vielä Metsämäen kartanon ja Niuskalan kylän rajapyykkiin n:o 30, jolle laskettiin absoluuttiseksi arvoksi 34.09 m mpy, sekä Solängin tilan rajapyykkiin n:o 3, jonka absoluuttiseksi arvoksi saatiin 30.46 m mpy.

Kaivauspaikalle tultaessa kävi ilmi, että tuntematon asiansharrastaja oli irrottanut lapiolla sorakuopan pohjoisreunalta vajaan metrin levyisen kaistan pintahumusta. Kuorittu kaista on merkitty mm. 1. tason vaaituskarttaan (karttaliite n:o III). Lisäksi hän oli laajentanut kaivantoaan aikaisemmin mainitun liedensijan kohdalla ja kaivanut niin syväälle, että alkuperäinen kaivauskohde oli tuhoutunut. Päätettiin kuitenkin tutkia suppea alue po. kohdan ympäriltä.

Alue paalutettiin 2x2 m ruuduiksi, ja pääilmansuunnat valittiin koordinaatiston suunniksi. Pohjois-etelä-suuntainen linja merkittiin A=D, länsi-itä-suuntainen 0, 2, 4, ...14 (karttaliite n:o I). Origoksi otettiin piste sorakuopan pohjalta, jotta sen rauna avatun alueen itäpuolella mahtuisi mukaan koordinaatistoon. Yhteensä avattiin 21 m² suuruinen alue. Pintahumuksesta asti kaivaminen suoritettiin normaalina tasokaivauksena lastoilla ohuesti viiltäen n. 10 cm paksuinen kerros eli tasoväli kussakin työvaiheessa.

Ohut pintahumus sisälsi männynkaarnaa, neulasia, runsaasti juuria ym. Ruudun 2/C pinnasta löytyi erittäin pieni pala piitä (TYA 95:39). Humuskerroksen alla oli väriltään vaaleanharmaa huuhtoutunut hiekkakerros. Ruuduissa 2/C ja 4/C ruskean pintahumuksen ja vaaleanharmaan huuhtoutuneen kerroksen välinen raja oli selvästi havaittavissa. Ruudun 4/C 1. tasossa oli rapakiviläiskä ja muutamia teräviä kivenkappaleita, ruudussa 4/B terävisärmäisiä hiekkakivensiruja tasossa 1. Ruudussa 4/C oli heti pintahumuksen alla huuhtoutuneessa kerroksessa pieniä hiilensiruja.

Koko kaivausalueella oli n. 5-10 cm paksuisen pintahumuksen ja huuhtoutuneen hiekan yhdessä muodostaman kerroksen alla tasaisen pehmeä ja punertavan ruskea hiekkainen n. 40 cm syvyyteen asti ulottuva rikastumiskerros, jota tässä nimitetään likamaakerrokseksi, koska löydöt alkoivat sen tasolta. 4/C:n 2. kerroksessa likamaassa oli joitakin pikkukiviä siellä täällä, joukossa muutama terävisärmäinen, lisäksi yksi luontainen

kvartsinpala. 4/C:n likamaassa oli edelleen pieniä hiilenmuruja, jotka keskittyivät pieneen tummaan läiskään ruudun keskellä (karttaliite n:o IV). Ruudun 6/B luoteiskulmassa oli kovaa ja tiivistä tummaa kulttuurimaata, joka sisälsi hiilen-siruja, irtonaisia kiviä, joista osa oli teräväsärmäisiä ja mahd. rikottuja; edelleen saviastianpalasia, iskoksia ja hiottun kiviesineen katkelman. Saviastianpalaset olivat tiiviinä löytörykelmänä. Muu osa ruudusta 6/B oli likamaata. Tämän ruudun kulttuurimaa rajoittui alta kellertävään puhtaaseen soraan 3. kaivaustason kohdalla; ruudun luoteisnurkassa oli kuitenkin kivi kulttuurimaan alarajalla ja sen alla kaksi iskosta. Tämä kivi oli osa 3. kaivaustason tasomaista kivirykelmää. - Kulttuurimaa ruudussa 6/B jatkui hiukan ruudun 4/B puolelle.

Ruudussa 2/B oli suuri männynkanto. Likamaakerroksesta ruudun pohjoisosasta aivan kannon juuresta 2. kaivaustasosta (z = 153) löytyi 7.5 mm paksuinen suora saviastian reunapala, jossa on näkyvissä viisi vaakasgoraa nuorapainannetta (TYA 95:65). Saviastianpalasen löytötaso oli kulttuurikerroksen yläpuolella.

Ruuduista 2/C, 4/C ja 4/B paljastui kerroksessa 3, tasojen 2 ja 3 välissä, maanpinnalle ladottuja pyöreitä nyrkinkokoisia kiviä, jotka muodostivat ruudussa 4/C yhtenäisen tasomaisen rykelmän, jonka tasolta löytyi saviastianpaloja ja iskoksia (välitasokartta, karttaliite V). 2/C:ssä kivet olivat hajallaan; 4/B:ssä oli yksi suurehko kivi.

Ruudun 4/C luoteiskulmassa alkoi n. 20 cm syvyydellä erottua tummanharmaa, nopeasti tummeneva läiskä (karttaliite V), joka osoittautui kivetyksi liedeksi. Koska se ulottui ruudun 4/D puolelle, eikä tätä ruutua vielä ollut avattu, katsottiin parhaaksi kaivaa lieden etelä- ja pohjoispuoliskot erikseen tasossa, ja näin saatiin käsitys sen rakenteesta pystysuunnassa. Pohjoispuoliskon avaamista varten paalutettiin ruudun 4/D lounaisneljästä vastaava 1x1 m suuruinen ala, joka avattiin myöhemmin.

Liesi erottui varsin jyrkästi ja selvästi ympäröivästä vaaleammasta maasta. Jotkut liesikivet olivat halkeilleet ja rapautuneet hauraiksi tulessa, ja niiden välissä oli mustaa nokea, jossa kiemurteki pieniä juuria. Lieden eteläpuoliskosta

otettiin hiilinäyte. Liesikivet olivat nyrkinkokoisia ja hiukan suurempia; ne olivat lomittainnsiten, että ne muodostivat kaksi osittaista päällekkäistä kerrosta. Lieden muoto oli lähes pyöreä ja sen halkaisija oli n. 70 cm. Maan läpi valuva sadevesi oli huuhtonut tummia nokiviiruja aina 81 cm syvyyteen maanpinnasta lukien, mutta lieden varsinainen pohjataso ulottui vain 60 cm syvyyteen. Liesi oli hiukan kallellaan: ruudun 4/C pohjoisprofiilissa lieden itäinen puoli oli hiukan korkeammalla kuin läntinen (valokuvaliite n:o II, karttaliite n:o IX).

Ruudussa 2/C paljastui punaruskean likamaahiekan alta n. 35 cm syvyydessä ruskea hiekkainen kulttuurikerros, joka näyttää jatkuvan länteen ja pohjoiseen, alueelle, jota kaivauksen yhteydessä ei avattu. Kulttuurikerros yhtyi ruuduissa 4/C ja 4/D olevaan lieteen ja rajoittui kaivausalueella siten, että sen raja kulki ruudun 2/C halki suunnilleen länsi-itä-suunnassa, kiersi lieden itäpuolelta ja näytti jatkuvan luoteeseen (karttaliite n:o VII). Aivan lieden vieressä ruudun 2/C koillisnurkassa oli rykelmä kiviä, joiden seasta löytyi saviastianpalasia ja muutamia esineitä. Kiviryhmä ulottui osaksi ruudun 4/C puolelle (valokuvaliite n:o I). Kulttuurikerroksessa oli muihin ruutuihin nähden paljon löytöjä ja se sisälsi pieniä hiilenmuruja siellä täällä sekä harvaksen irrallisia erikokoisia kiviä. Sen paksuus oli 10-50 cm ja intensiivisimmältä se näytti 2/C:n koillisnurkassa. Ruudun puolivälissä se rajoittui ylemmässä tasossa likamaahan ja syvemmillä puhtaaseen soraan ja hiekkaan. Pystysuunnassa se ulottui 7. kaivaustasoon asti, ja kulttuurikerroksen alarajalla, jossa puhdas hiekka alkoi tulla näkyviin, saatettiin erottaa kaksi ääri viivoiltaan terävää ruskeaa jalkaa, toinen lähes suorakaiteen muotoinen, n. 7x10 cm, toinen samankokoinen, mutta muodoltaan epämääräisempi. Lisäksi erottui punertava ruostemaaläikkä, rajoiltaan epämääräinen, halkaisija n. 20 cm. Sen vierestä löytyi saviastianpala (TYA 95:137). Punertavasta maaläikästä otettiin näyte. Aivan kulttuurikerroksen pohjalla oli suurehko pyöreä luonnonkivi sekä iskukivenä käytetty tuurankatkelma (TYA 95:138), joka samalla edustaa alinta löytötasoa, jonka absoluuttinen korkeus oli 38.47 m mpy. Ruudun 2/C pohjoisprofiilissa oli havaittavissa, että kulttuurikerros oli ruudun keskivaiheilla kuopalla, siis syvemmillä kuin lieden vieressä ja profiilin länsi-

päässä, ja että se samalla ulottui huomattavasti alemmaksi kuin lieden pohjataso. - Puhdas vaalea hiekka paljastui kokonaan 2/C:n tasossa 8., ja asuinpaikkaan viittaavat merkit lopuivat. Ruudun eteläpuoliskossa oli jo kulttuurikerroksen pohjaa 25 cm ylempällä tasolla puhdasta maata.2

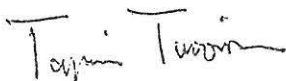
Ruudun 4/D 1x1 m suuruisessa lounaisneljänneksessä, joka avattiin lieden pohjoispuoliskon tutkimiseksi, oli punervanruskeassa likamaakerroksessa joitakin ruosteenvärisiä, tummia ja selvästi tiiviitä läiskiä. Löydöt alkoivat tässäkin ruudussa suunnilleen huuhtoutuneen kerroksen ja likamaan rajalta, n. 8 cm syvyydestä. Lieden nokimaa oli havaittavissa 25 cm syvyydellä, ja lieden yläpuolelta tuli joitakin löytöjä. Avatur 4/D:n neljänneksen länsipuoli oli kulttuurimaata ja itäpuoli puhdasta vaaleaa hiekkaa (valokuvaliite n:o II, karttaliite n:o IX).

Ruudun 2/C kulttuurikerrosalue ulottui varsin syvälle, ja muissa ruuduissa koskematon maa tuli likamaahiekan alla vastaan. Päällimmäisenä oli ohut kerros kellertävää soraa, jossa oli pikkukiviä joukossa ja sen alla tasaisen hienojakoinen vaalea hiekka. Kaikki avatut ruudut kaivettiin pohjaan.

Kaivausalueen myöhemmän paikantamisen helpottamiseksi lyötiin lopuksi kokonaan maan sisään ruutujen 0/C, 2/D, 6/D, 12/C ja 14/C lounaiskulmien puiset paalut sekä ruudun 4/D neljänneksen kaksi pohjoisenpuoleista merkkipaalua.

Turussa, 16. tammikuuta 1978

Vare ry:n psta

Tapani Tuovinen

Ulla Hyrkkö

valokuvaliite I

1.
Kaivausalueen yleiskuva
länneestä.

2.
Lieden eteläpuolisko
3. tasossa etelästä. 4/C.

3.
Sama 4. tasossa.

Turku (Maaria)
Jäkärilä
1977

valokuvaliite II

4. Lieden eteläpuolisko 5. tasossa. 4/C.

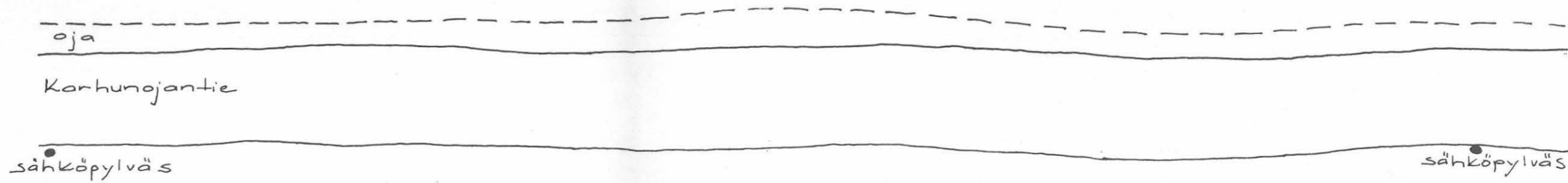
5. Lieden pohjoispuolisko 5. tasossa. 4/D.

6. Ruudun 4/C pohjoisprofiilia etelästä.
Liesi. Ks. karttaliite IX.

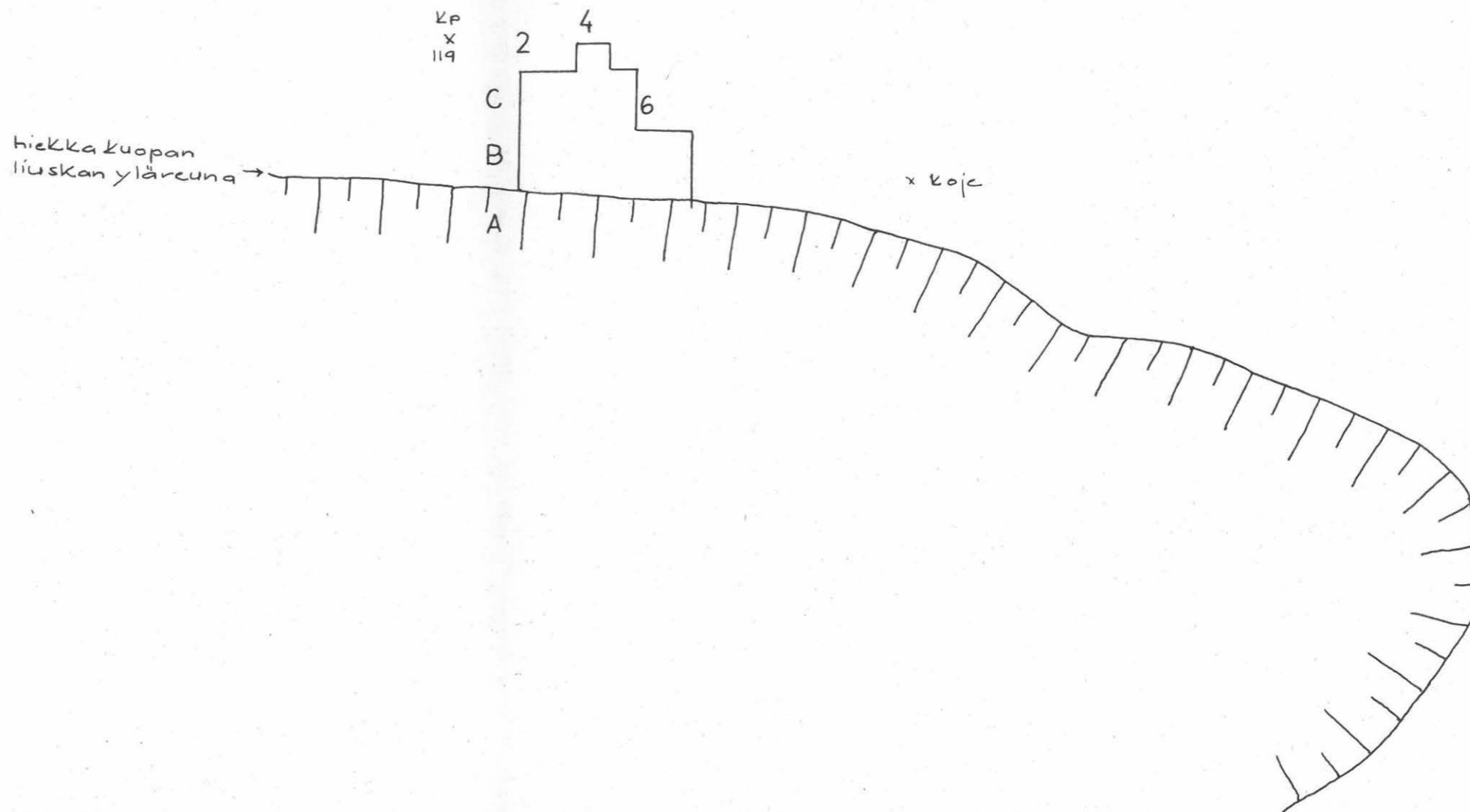
7. Ruutu 2/C etelälounaasta. Kaivettu
lähes pohjaan. Pohjoisprofiilissa näkyvissä
tumma kulttuurikerros. Liesi oikeassa lai-
dassa.

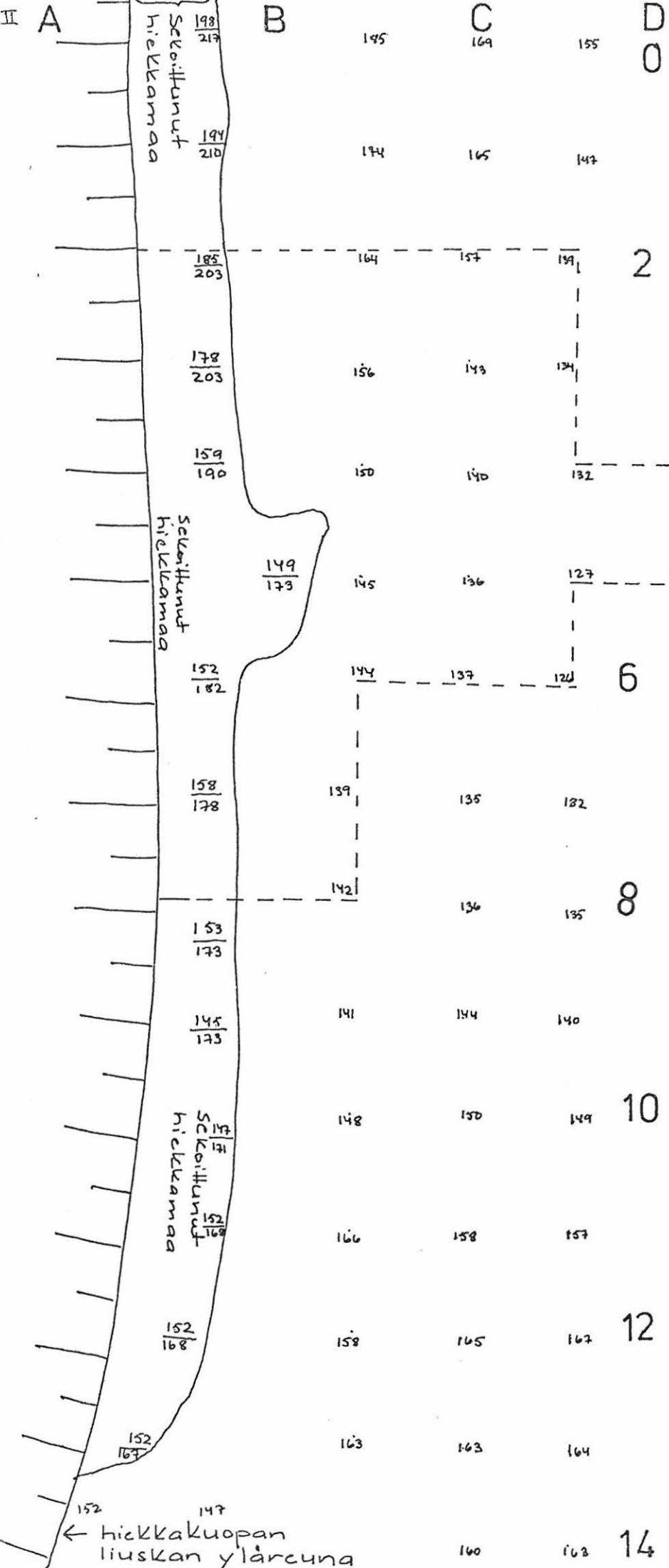

TURKU
(MAARIA)
JÄKÄRLÄ

1977
YLEISKARTTA
MK 1:200

N

TURKU
(MAARIA)
JÄKÄRLÄ
1977

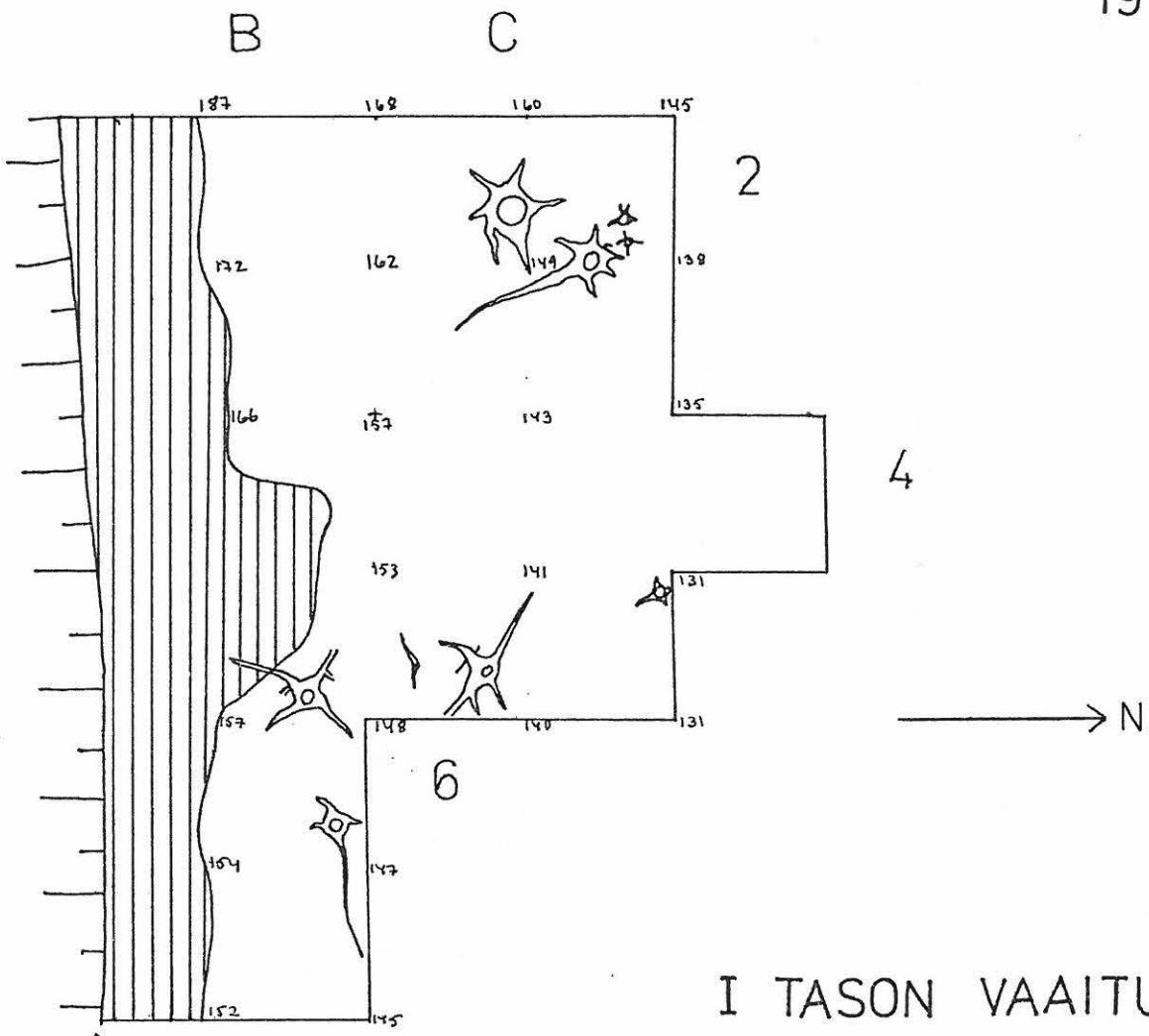
pintatason
vaaituskartta
mk 1:50
kp 119

pintaluku otettu selkoit-
pohjaluku tuneen hiekk-
kamaan ja
ehjän turpeen
reunasta

← hiekkakuopan
liuskan yläreuna

TURKU (MAARIA) JÄKÄRLÄ

1977

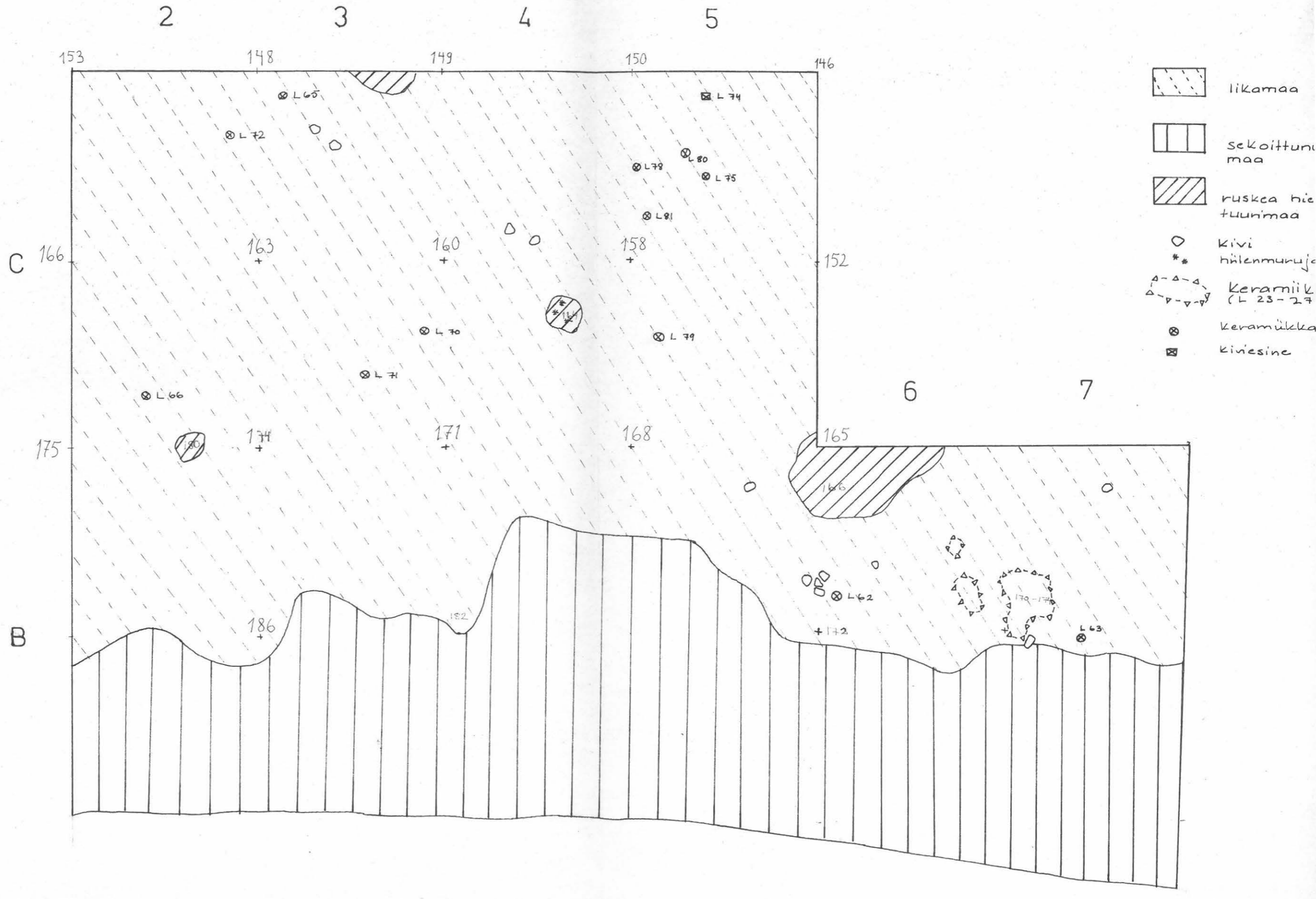
↑
hiekkuopan
liuskan yläreuna

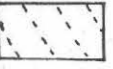
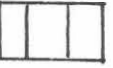

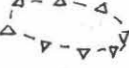

I TASON VAAITUS
MK 1:50
KP 119

- sekoittunut hiekkamaa
- kanto

TURKU
(MAARIA)
JÄKÄRLÄ

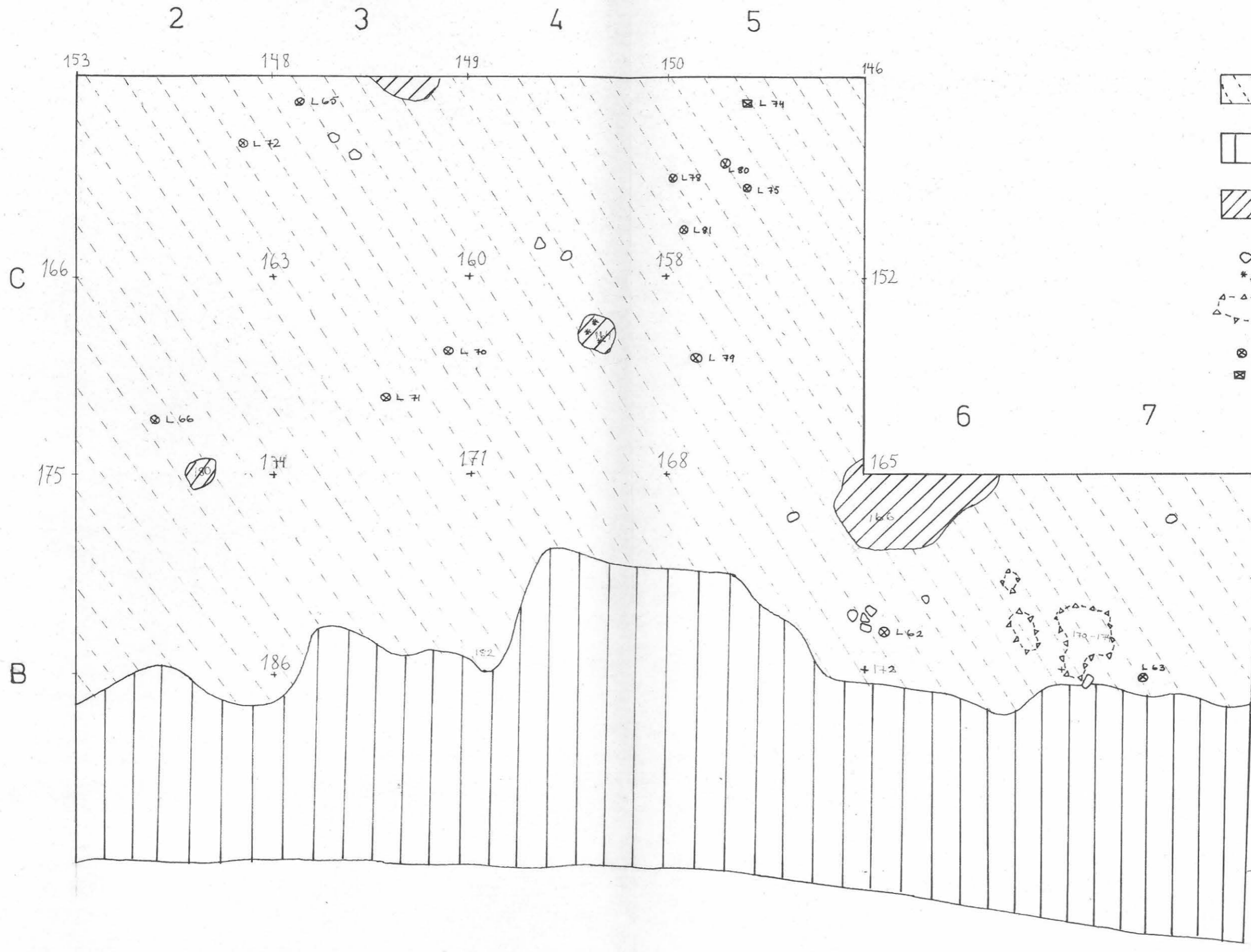
1977
2. TASO
MK 1:20
KP 119

- liikkamaa
- sekoittunua maa
- ruskea hiekkamaa
- kivi hienmuruja
- kivi hienmuruja
- keramiikka (L 23-27)
- keramiikka
- kivesine

KU
RIA)
ÄRLÄ

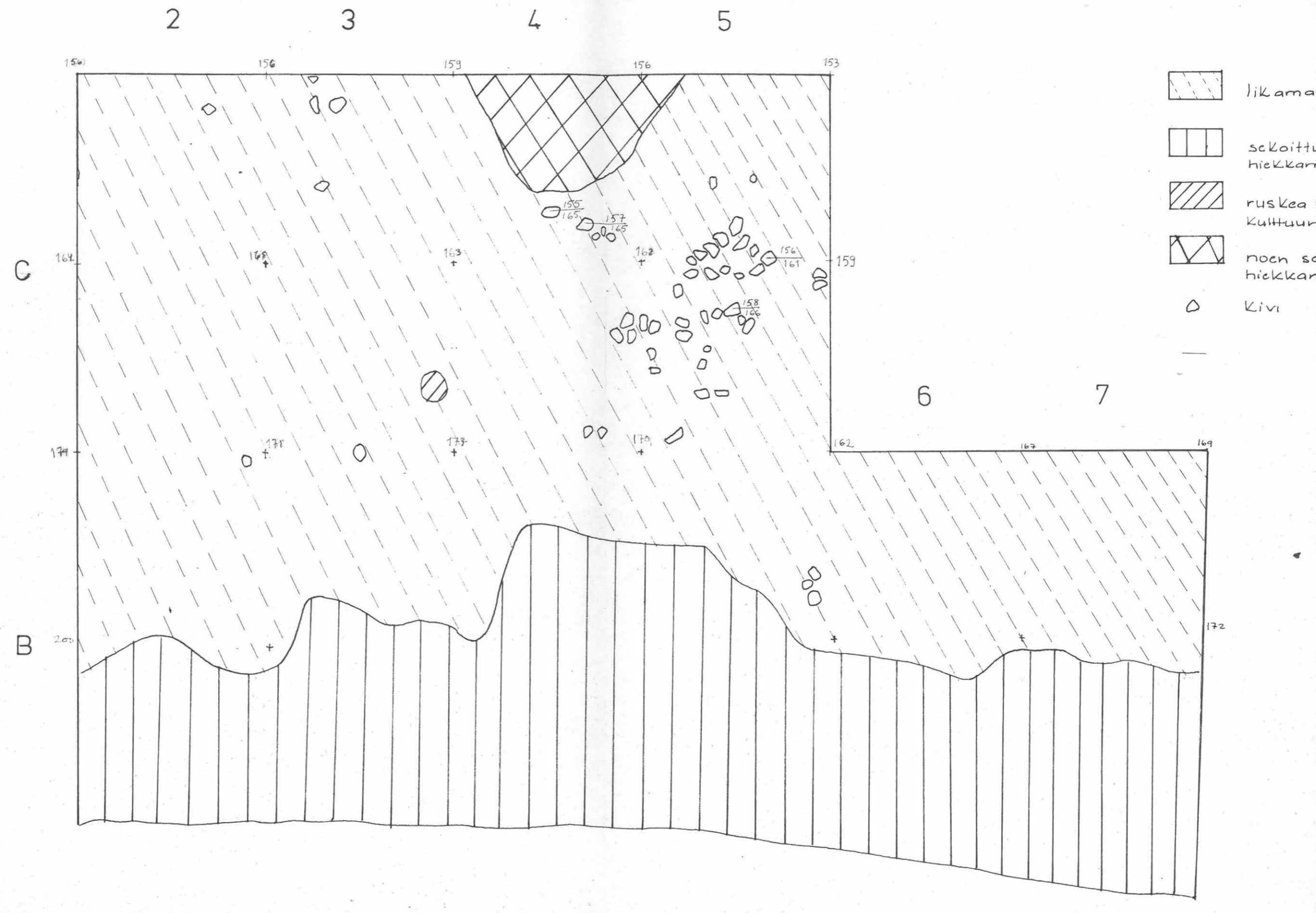
ASO
I:20
119

- liikamaa
- sekoittunut hiekka-
maa
- ruskea hiekka/kult-
tuunmaa
- kivi
- hienmuruja
- Keramiikka-alue
(L 23-27)
- keramiikka
- kivesine

TURKU
(MAARIA)
JÄKÄRLÄ

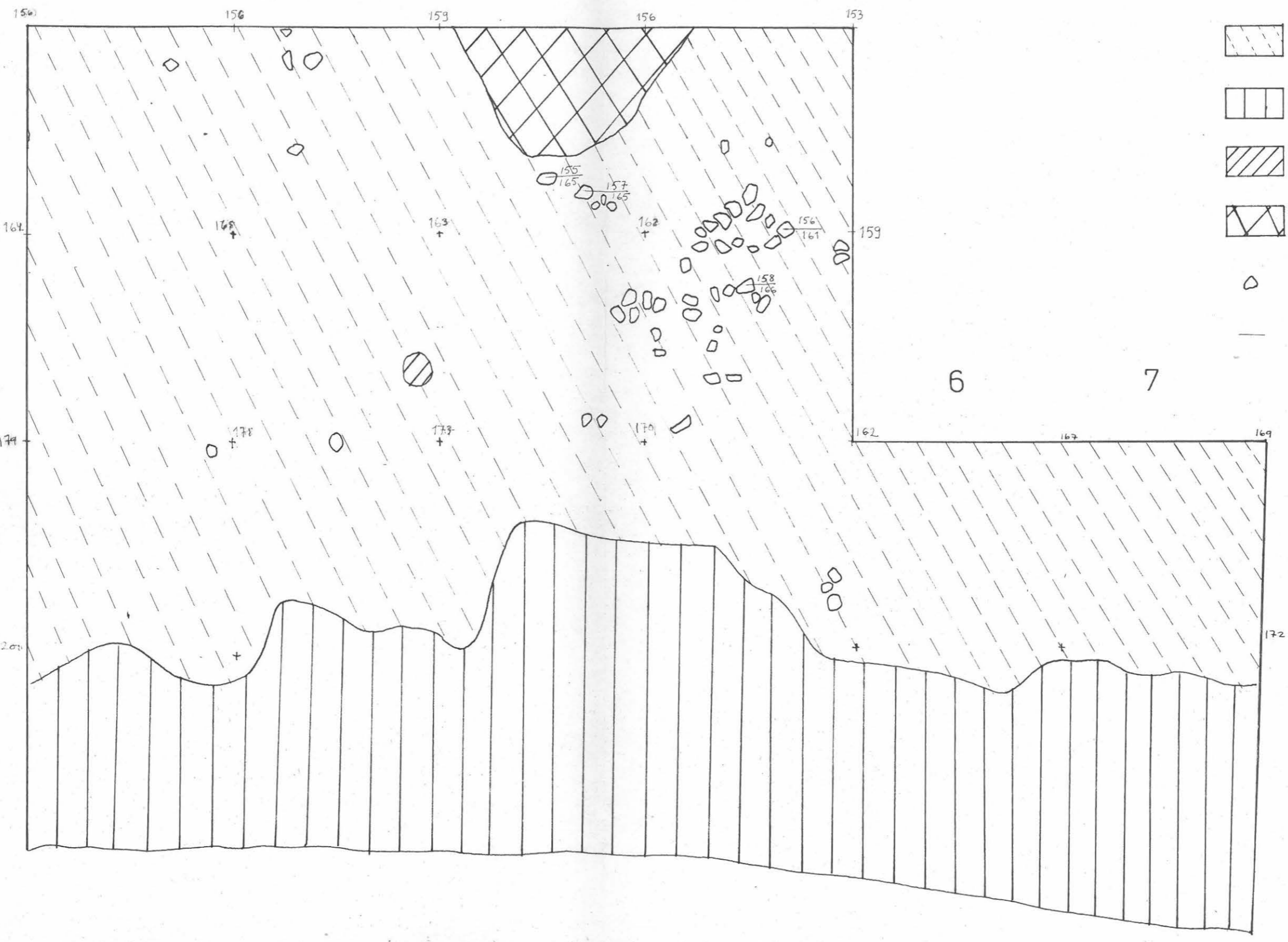
1977
3. a TASO
MK 1:20
KP 119

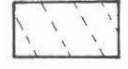
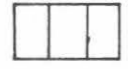
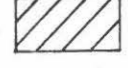

(U
RIA)
ÄRLÄ

TASO
1:20
119

2 3 4 5

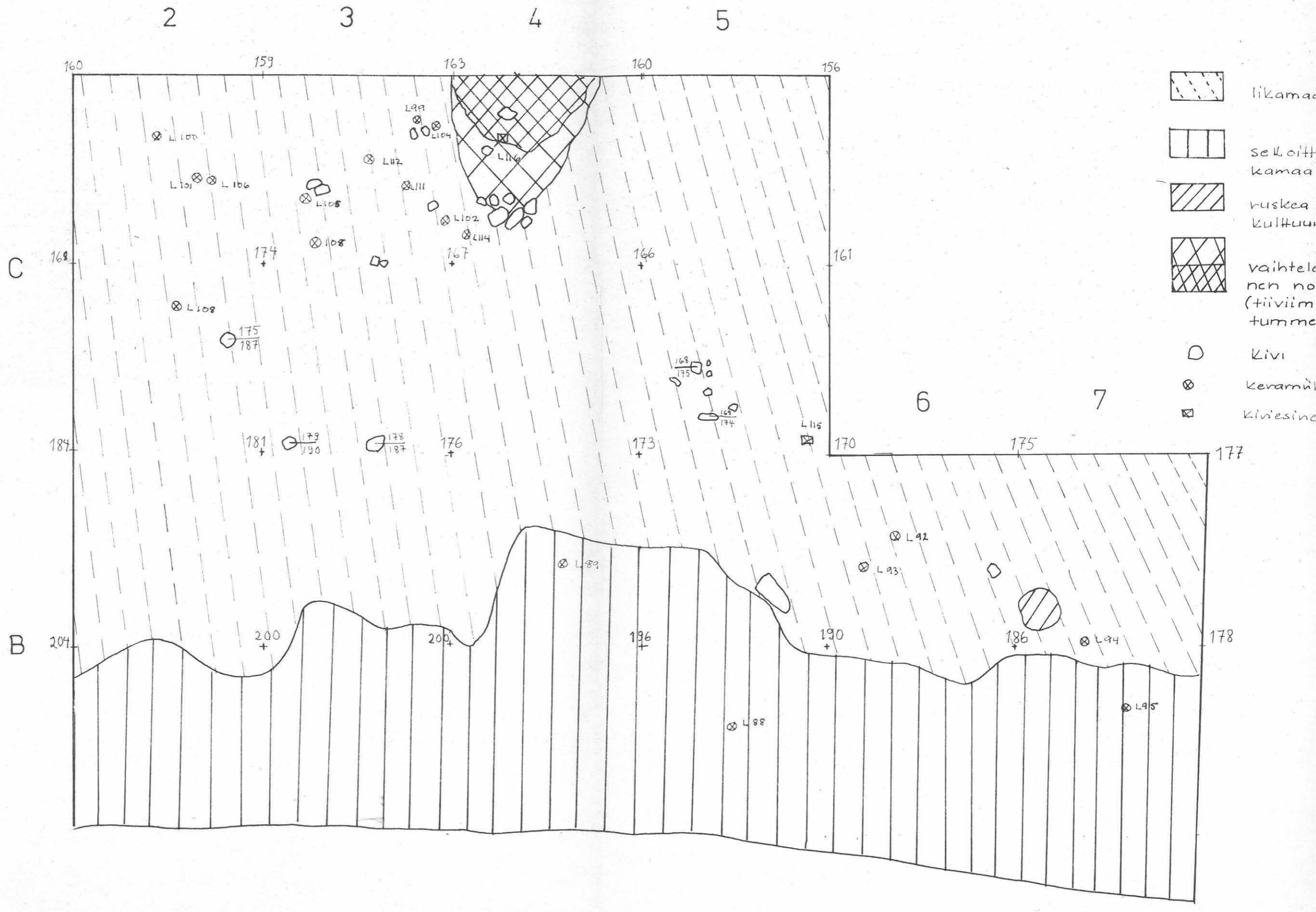

- liikamaa
- sekoittunut hiekkamaa
- ruskea hiekka / kulttuurimaa
- noen sekainen hiekkamaa
- kivi

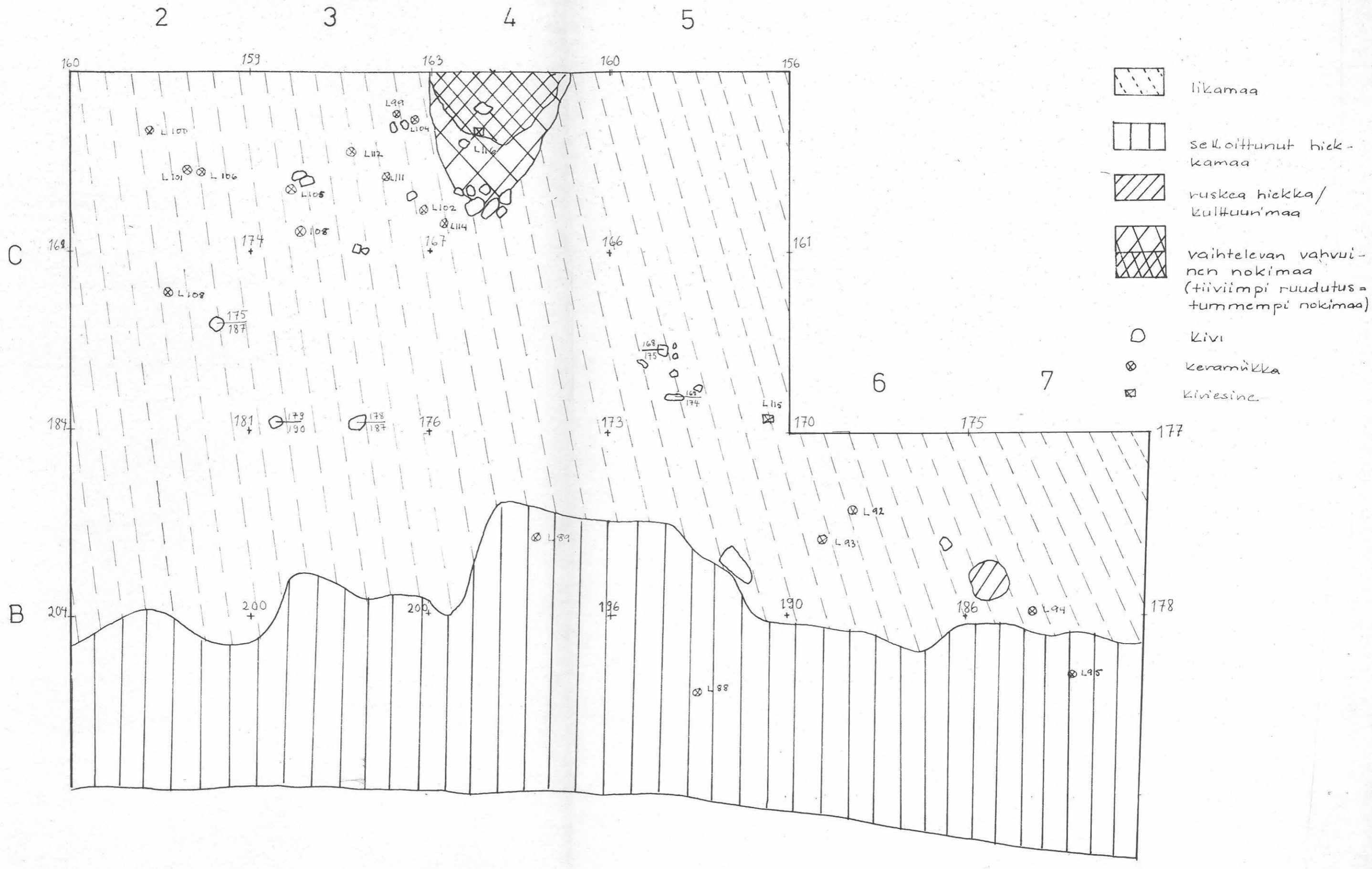
TURKU
(MAARIA)
JÄKÄRLÄ

1977
3. b TASO
MK 1:20
KP 119

KU
RIA)
ÄRLÄ

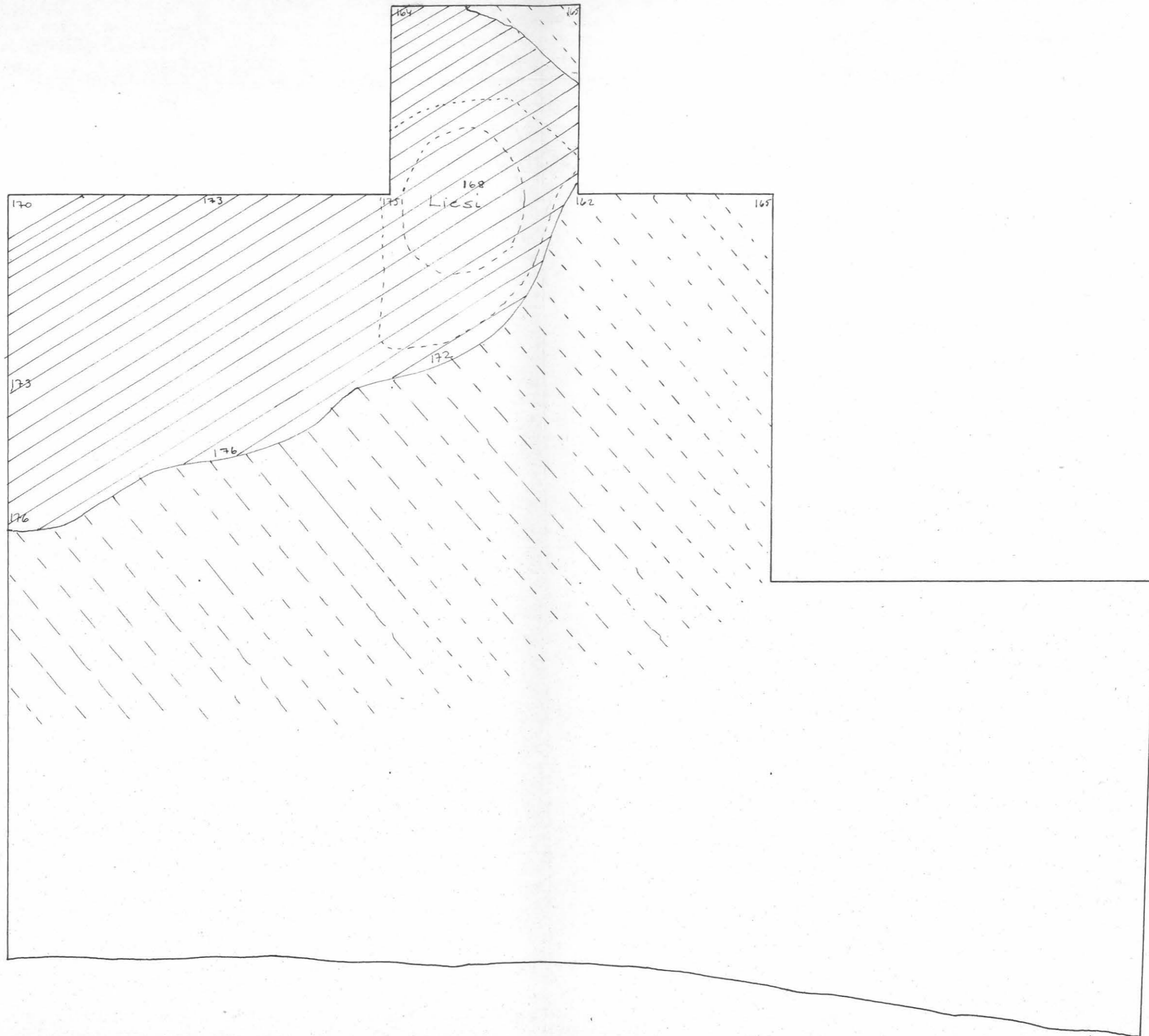
TASO
1:20
119

TURKU
(MAARIA)
JÄKÄRLÄ

1977
MK 1:20
KP 119

4. TASO

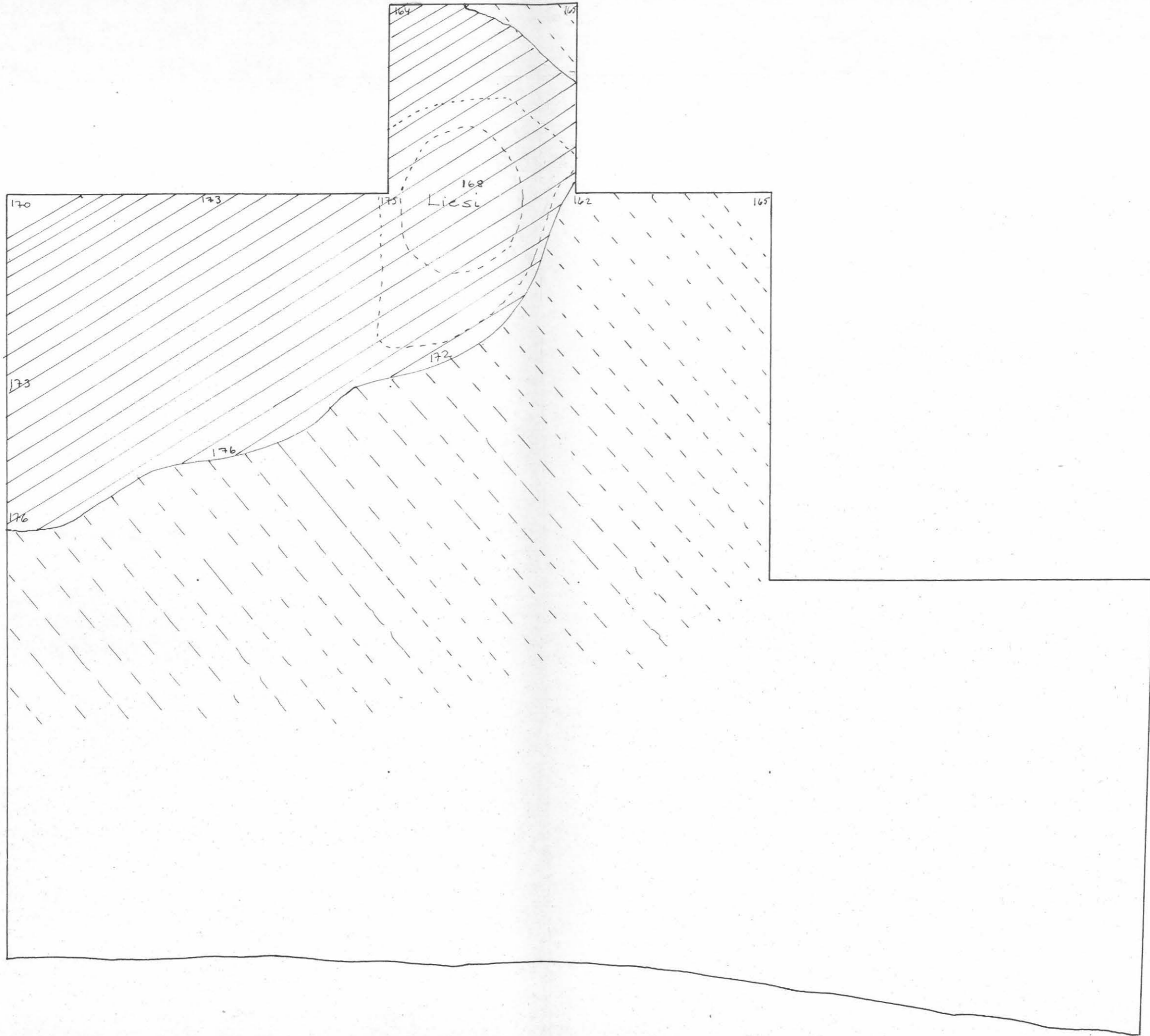
- Lihan
- Kulta

KU
RIA)
ÄRLÄ

1:20

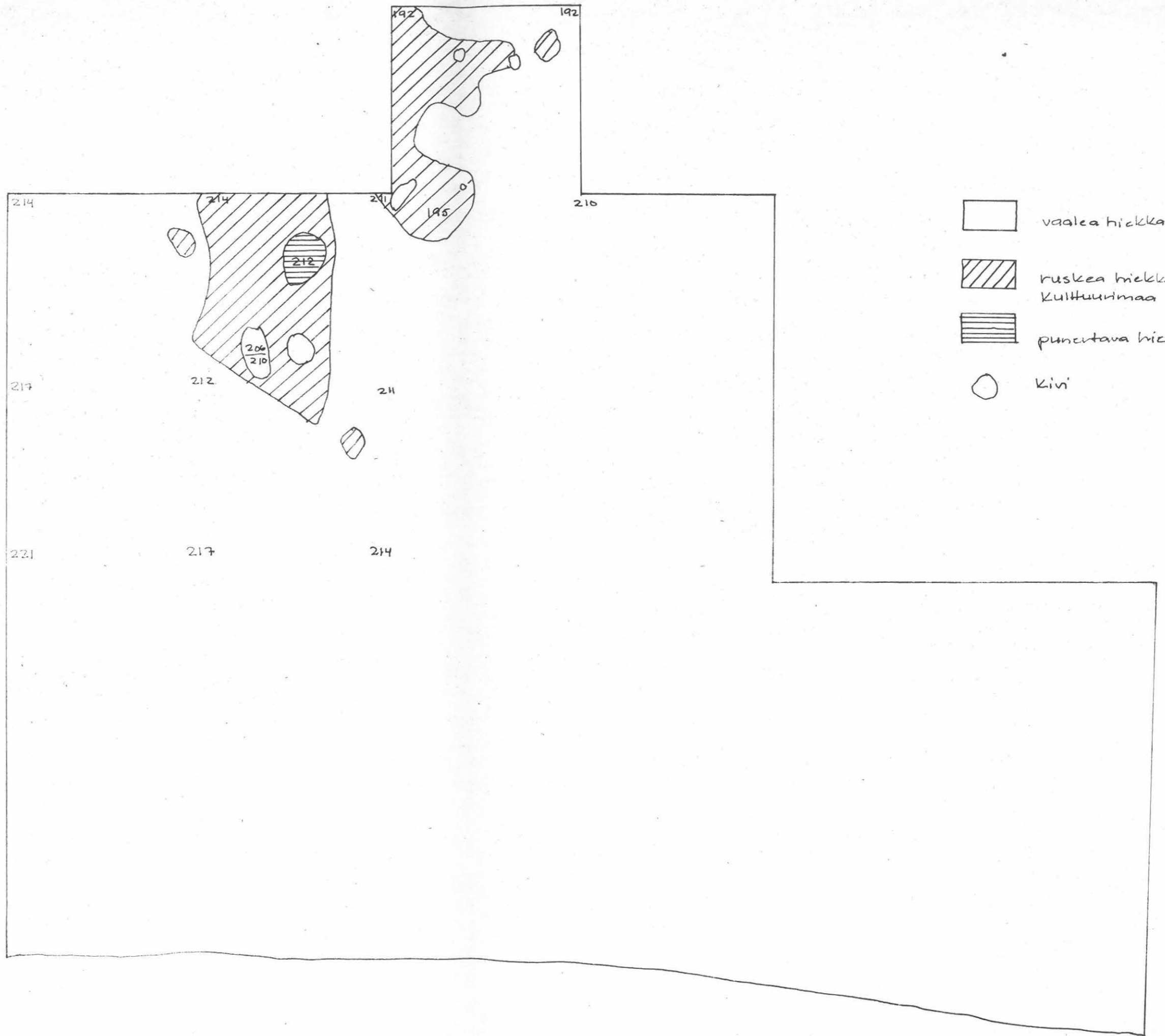
119

ASO

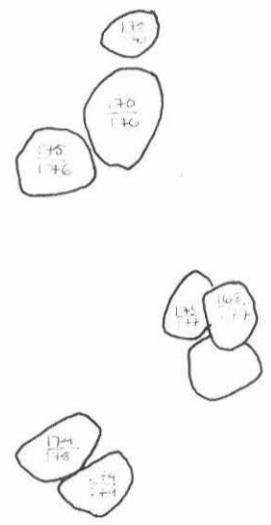
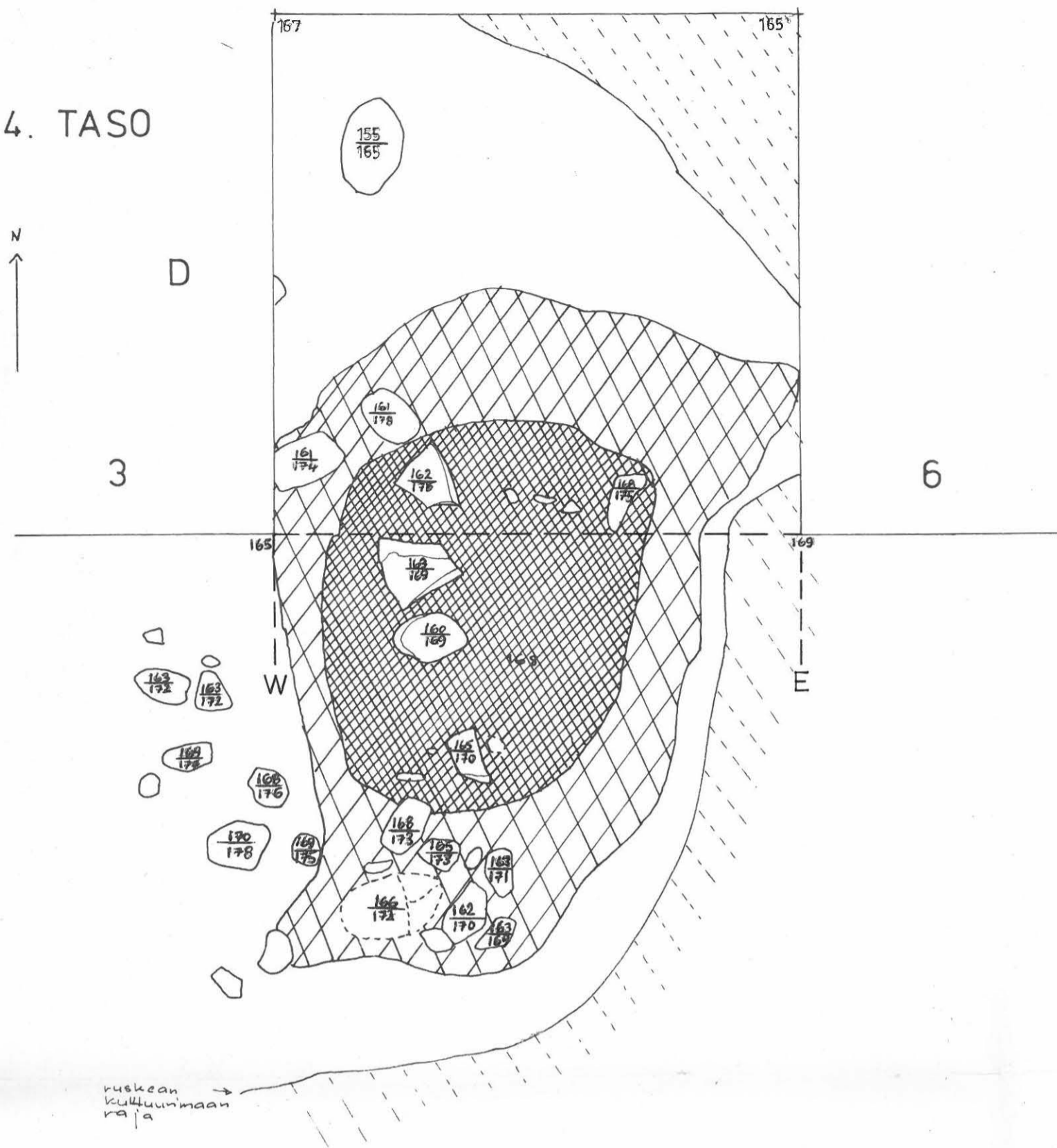
- Likamaa
- Kulltuurimaa

TURKU
(MAARIA)
JÄKÄRLÄ
1977
7. Taso
MK 1:20
KP 119

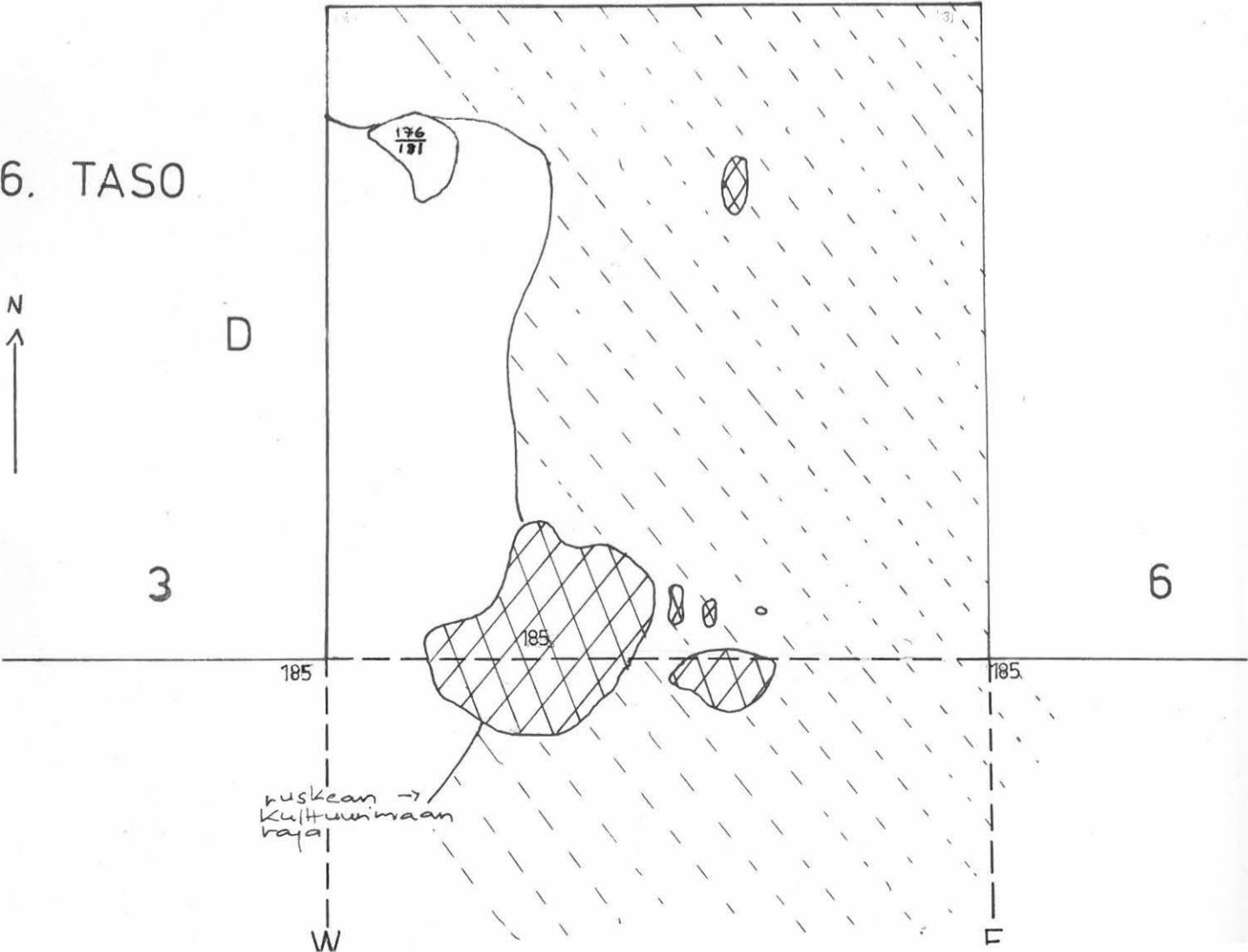
4. TASO

5. TASO

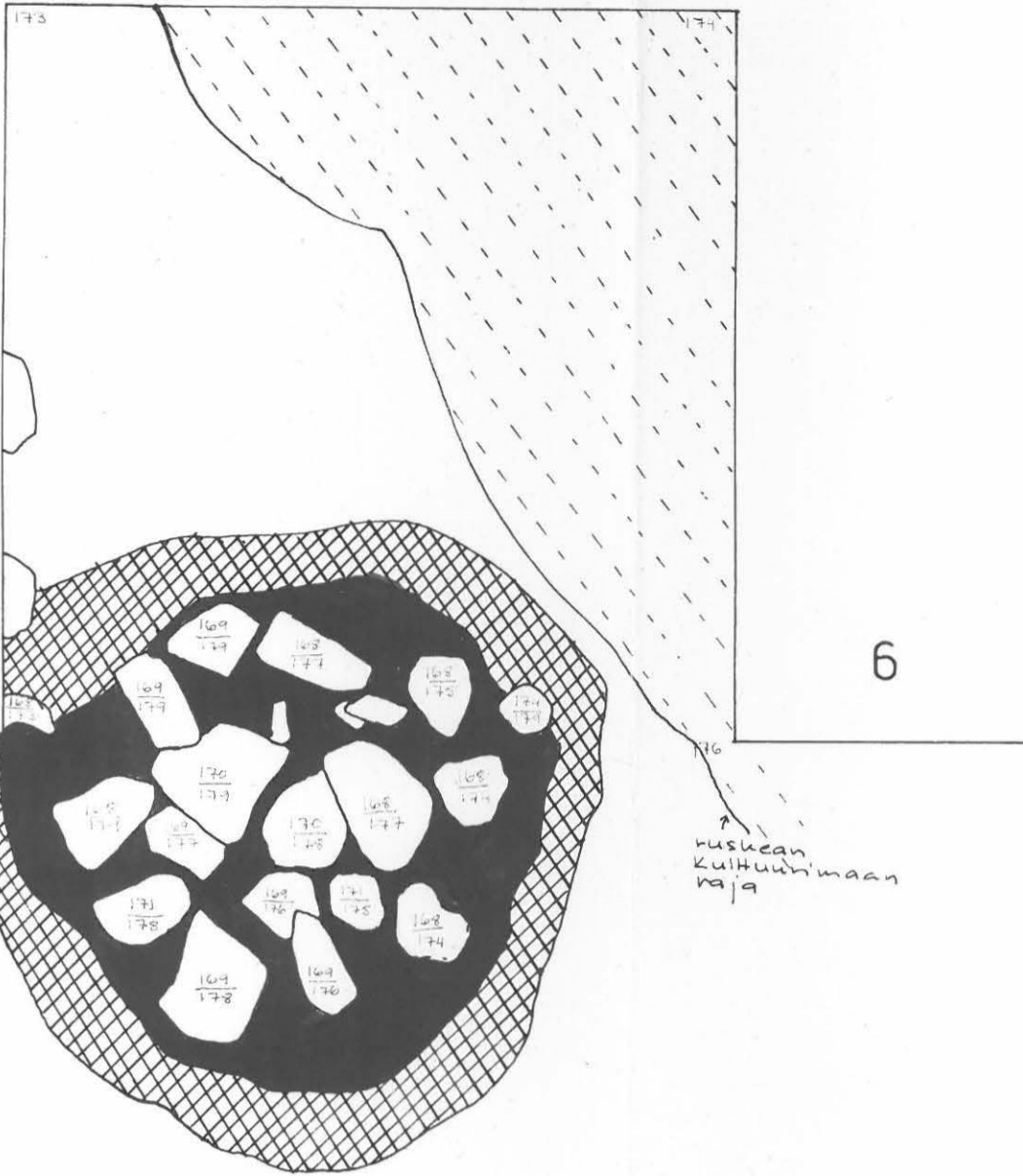
6. TASO

LEIKKAUS RUUDUN 4/C POHJOISREUNAS

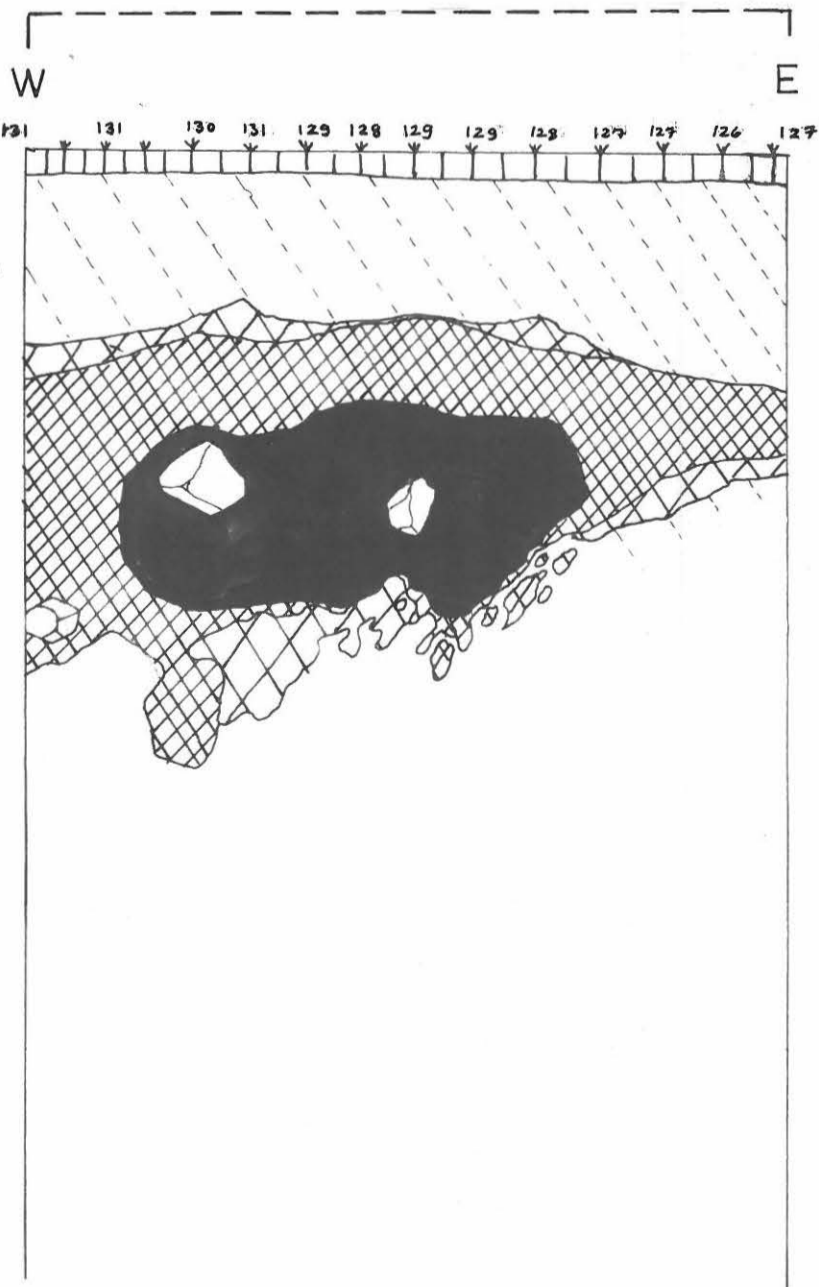
4

5

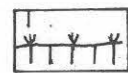
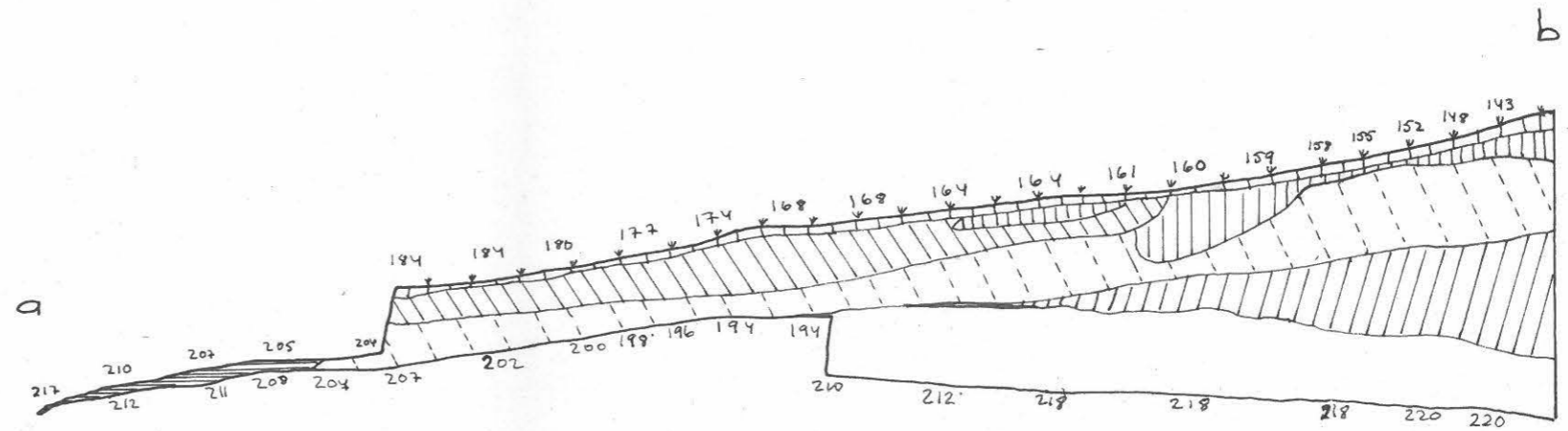
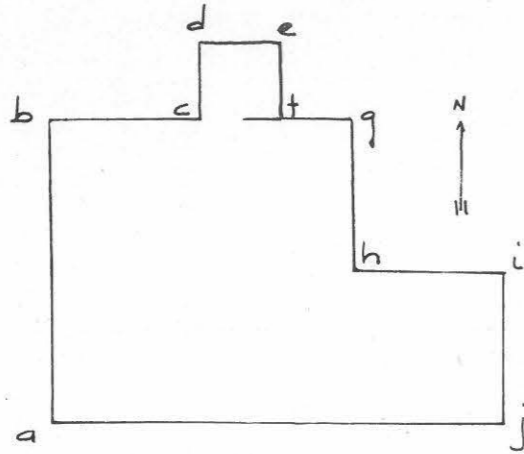
TURKU
(MAARIA)
JÄKÄRLÄ

1977
RUUTUJEN 3/C, 4/C JA
4/D ALUEELLA OLEVA
LIESI
MK 1:10
KP 119

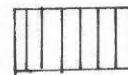

- turve, humus
- liikamaa
- vaihtelevan vahvuinen nokimaa
- musta nokimaa
- vaalea koskematon hiekka
- kivi

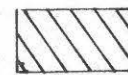
TURKU
(MAARIA)
JÄKÄRLÄ
1977
MK 1:20
KP 119

humus

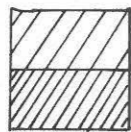
tummanruskea hiekka

harmaa hiekka

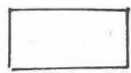
oranssinkeltainen liikkamaa

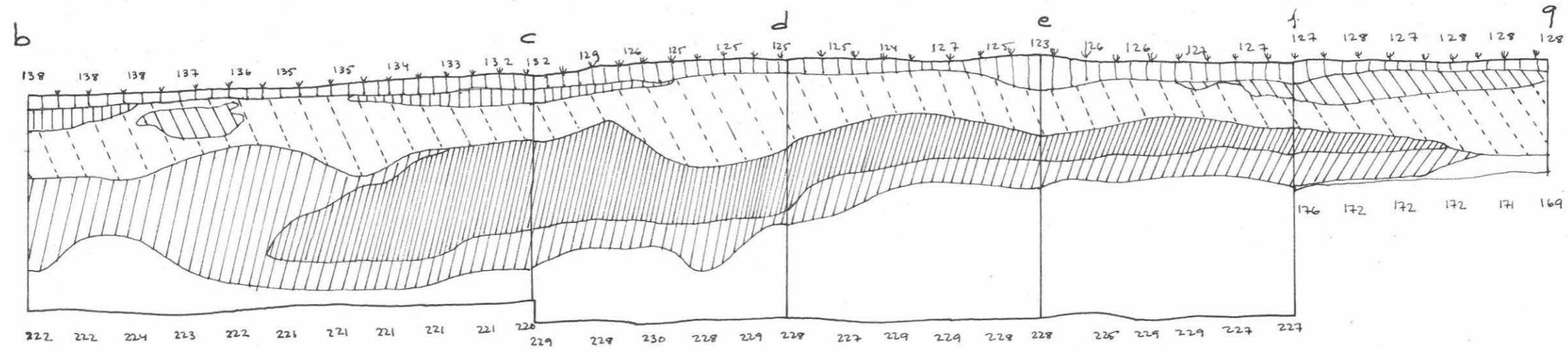
vaihtelevan vahvuinen ruskea kullunmaa

sekkoittunut hiekkamaa

vaalea, puhdas hiekka

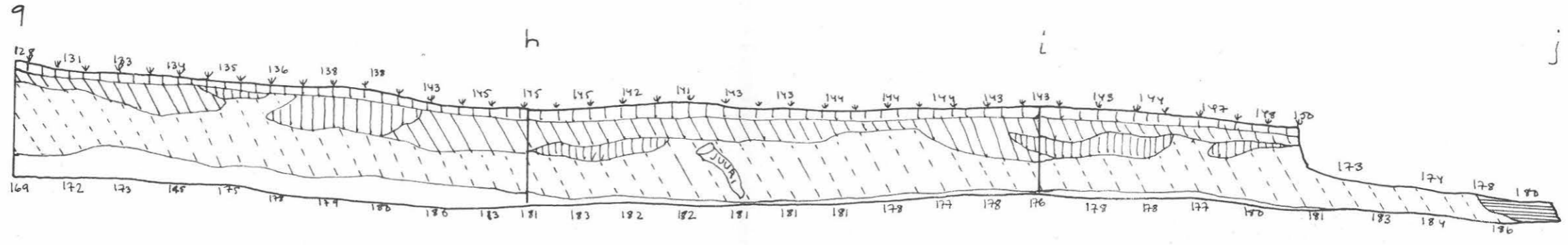
→ E

→ N

→ E

→ S

→ E

→ S

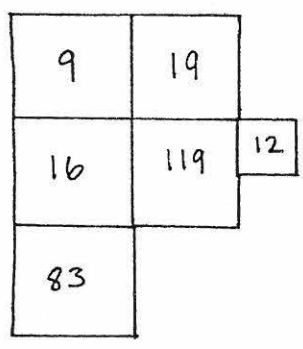
→ E

→ S

Turku, (Maaria) Jäkärä Keramiikan levinneisyys

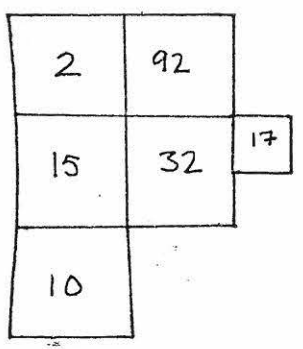
1977

I Kerros

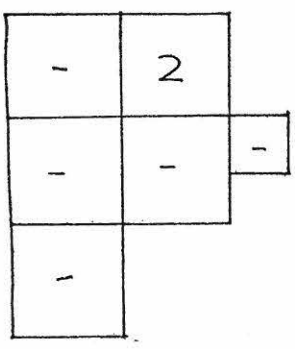
258 kpl

II Kerros

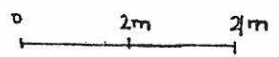

168 kpl

III Kerros

2 kpl

XII kartta

Turun kaupungin kaavoituskartta 1:2000.

Kaivausalue merkitty ympyrällä.

TURKU

(MAARIA)

JÄKÄRLÄ

1977

